

ETISKE RETNINGSLINJER FOR VEILEDERE / ANSATTE VED UNIVERSITETET I STAVANGER

Administrativt justert, 14.12.2018

Universitetet i Stavanger skal gi studenter, stipendiater/doktorgradskandidater veiledning av høy kvalitet. I dette dokumentet omtales alle disse tre kategoriene som «studenten». Retningslinjene gjelder for oppgaveveiledning, studieveiledning og praksisveiledning. Retningslinjene gjelder tilsvarende mellom ansatte og i relasjonen leder – ansatt, selv om en i retningslinjene bare omtaler relasjonen veileder – student, og at noen av retningslinjene kun er relevant der. Retningslinjene er en del av universitetets Tiltaksplan mot plagsom/truende seksuell oppmerksomhet.

Det er den enkelte veileders ansvar å forvalte og utøve veiledning av studenter i samsvar med gjeldende retningslinjer. Veiledningen skal på best mulig måte oppfylle faglige så vel som personlige hensyn for den enkelte. Universitetet forventer at den enkelte veileder utøver sin virksomhet på en profesjonell, menneskelig og etisk høyverdig måte. Det forventes også at studenten og veilederen i samhandling bidrar til at veiledningen fungerer optimalt, jf. Universitetets serviceerklæring.

Det forventes at veileder kontinuerlig tilegner seg kunnskap, ferdigheter og kvalifikasjoner for å best mulig ivareta sin rolle som faglig støtte i studentens arbeid. Å være en god faglig støtte betyr også å være grundig forberedt, møte opp til avtalt tid og å unngå avbrytelser og forstyrrelser i veiledningstidene. Gjennom hele veiledningsprosessen bør veileder ta initiativ til en åpen samtale om hvordan veiledningen skal legges opp og gjennomføres, slik at arbeidet i størst mulig grad forstås på samme måte av de to partene og er en rimelig avveining av eventuelt motstridende interesser og behov.

Selve retningslinjene består av åtte hovedpunkter. Etter retningslinjene er det gitt eksempler og presiseringer som korresponderer med punktene i selve retningslinjene.

1. Respekt for studentens personlige og faglige integritet

A. Veileder må utvise respekt for studentens personlige og faglige integritet og avstå fra enhver handling eller uttalelse som kan innebære angrep på hans/hennes verdighet.

B. Veileder må arbeide systematisk med holdninger og språkbruk som samsvarer med studentens krav på respekt og personlige integritet, og innta et reflektert forhold til kjønn, etnisk tilhørighet, livssyn, seksuell legning, livssituasjon o.l. Likevel må ikke dette være til hinder for at veileder kan ta opp uønsket atferd i forhold til tredjepart (praksisveiledning) med studenten.

C. Veileder må ikke komme med bemerkninger eller opptre på måter som kan virke krenkende og/eller seksuelt utfordrende for studenten.

2. Asymmetri i veiledningsrelasjonen

Veileder må være bevisst den asymmetri som eksisterer i veiledningsrelasjonen. Faglig kunnskap og autoritet skal ikke utnyttes til å vinne faglige/personlige fordeler på bekostning av andre eller utnyttes til å krenke eller undertrykke andre.

3. Doble relasjoner

Veileder må sørge for å holde en profesjonell avstand til studenten og har et særskilt ansvar for ikke å innlede relasjoner som setter studenten i en sårbar situasjon. Doble relasjoner i veilederforholdet bør ikke forekomme.

4. Tillit og fortrolighet

A. Veileder må ikke prioritere sine egne behov i veiledningen, f.eks. ved å betro seg om sine egne faglige eller personlige problemer med mindre det har betydning for studentens arbeid.

B. Veileder bør være åpen og lydhør med hensyn til personlige forhold hos studenten av betydning for studiesituasjonen.

C. Veileder skal utvise stor forsiktighet og diskresjon i omtale av kolleger, og utvise lojalitet overfor egen arbeidsplass.

5. Faglig redelighet

Dersom veileder ønsker å anvende en students datamateriale eller forskningsresultater i egne publikasjoner eller forskning, må veileder sørge for å innhente tillatelse fra studenten på forhånd. Veileder må følge den skikk og bruk som gjelder for kildehenvisninger og kreditering av andres bidrag i sitt fag, dersom materialet tas i bruk.

6. Gaver og honorarer

Veileder skal ikke motta noen form for honorar for veiledning utover det som er avtalt med Universitetet. Veileder må vurdere nøye de konsekvenser det kan få dersom han/hun mottar gaver eller andre ytelser fra studenter.

7. Involvering av tredjepart ved konflikter

Dersom veileder eller student finner veiledningsrelasjonen så vanskelig at et videre samarbeid virker umulig, bør veileder/student vurdere å involvere en tredjeperson i avklaringen av hvorvidt veiledningsforholdet bør opphøre eller reforhandles.

8. Informasjon til studenter

Fakultetet må informere studenten om innholdet i de etiske retningslinjene for veiledere når et veiledningsforhold etableres.

PRESISERINGER OG EKSEMPLER

I kommentarene som følger gis presiseringer og eksempler til de enkelte retningslinjene. Kommentarene er inndelt på samme måte som retningslinjene. De enkelte bokstavavsnittene korresponderer med tilsvarende avsnitt i retningslinjene.

1. Respekt for studentens personlige og faglige integritet

A. Samarbeidet med studenten skal bygge på omtanke, respekt og gjensidig tillit og være på en måte som sikrer hans/hennes rett til medbestemmelse.

B. Det er viktig å være oppmerksom på underliggende holdninger og vanemessige forestillinger som indirekte uttrykkes gjennom språkbruk. Veileder må sørge for å unngå atferd som kan virke ekskluderende, sårende og krenkende for enkeltmennesker og grupper, og som står i motstrid til akademias ide om åpenhet, fordomsfrihet og saklighet. Enhver bemerkning om studentens personlige, fysiske eller kjønnsmessige framtoning som kan såre, er uakseptabel, selv om det er ment uskyldig, vennlig og/eller humoristisk. Dersom studentens atferd, påkledning eller språkbruk kan oppfattes som uhøflig eller krenkende av tredjepart, må veileder ta dette opp med studenten. Veileder bør invitere studenten til å si ifra om eventuelle negative reaksjoner på hans/hennes språkbruk eller atferd, direkte i situasjonen eller senere ved en passende anledning.

C. Krenkende bemerkninger må vurderes ut fra mottakers oppfatning av disse. Dette kan være ord eller handlinger av erotisk/seksuell art, som fører til at den som utsettes for dette, føler seg krenket, redd eller ille til mote. Det kan dreie seg om tilsynelatende spøkefulle hint eller gester, kommentarer om kropp eller privatliv, fortrolig/intim eller seksuell berøring eller forslag om eller krav om seksuelle tjenester, eventuelt knyttet til trussel om straff eller løfte om belønning.

2. Asymmetri i veiledningsrelasjonen

Veiledning er basert på formell, faglig og personlig autoritet, og ingen parter er tjent med at asymmetrien i veiledningsrelasjonen blir forsøkt visket ut. Samtidig gir autoritet makt, og den enkelte veileder må derfor utvise stor forsiktighet med ikke å misbruke denne.

3. Doble relasjoner

Med doble relasjoner menes at veileder inngår i minst en annen rolle ved siden av den profesjonelle. Et eksempel på slike relasjoner er at veileder ved siden av den profesjonelle rollen har et kjærlighets/slektskapsforhold til studenten. Det kan også forekomme tilfeller der veileder har et økonomisk interesseforhold til studenten.

Av ovennevnte eksempler er det spesielt de relasjoner hvor veileder og kandidat har utviklet et kjærlighetsforhold, at særskilte problemer kan oppstå. Kjærlighetsforhold mellom veileder og kandidat kan forekomme. Hovedregelen i en slik situasjon er at veilederforholdet brytes. Dersom det av ulike grunner er umulig å bryte veilederforholdet, må veileder forsøke å finne andre egnede løsninger. Partene må da være bevisst på at hovedregelen brytes og dermed utvise stor aktsomhet i det videre samarbeidet.

I kjølvannet av doble relasjoner kan det oppstå et habilitetsproblem ved bedømming av studentens arbeid. Det er ikke bare studentens integritet som skal beskyttes. Ingen skal kunne reise tvil om grensene mellom det private og det yrkesmessige, ei heller om veilederes upartiskhet og integritet.

4. Tillit og fortrolighet

A. Veileder må betrakte seg som innehaver av en profesjonell rolle og forholdet til studenten som en profesjonell relasjon. Dette betyr at veileder må bestrebe seg på å skille mellom eventuelle private interesser og det som er det profesjonelle fokus i en veiledningsrelasjon.

B. Et studierelatert arbeid kan være psykisk krevende for studenten. Mange kommer til et punkt der de mister motet og får lyst til å gi opp. Veileder bør være oppmerksom på slike signaler hos studenten og ta dem opp til drøfting. Støtte og oppmuntring fra veileder er som regel verdifullt. Slike samtaler bør likevel ikke i vesentlig grad gå utover den tid som er satt av til faglig diskusjon. Dersom veileder vurderer at studenten trenger hjelp på grunn av problemer i privatlivet, bør veileder som hovedregel oppfordre studenten til å oppsøke aktuelle hjelpeinstanser. Det er en selvfølge at fortrolige opplysninger som har fremkommet under veiledningen fra studentens side, ikke viderefremmes til utenforstående.

C. Veileder har et særlig ansvar for å være varsom med åpenhet om interne kollegiale forhold. Veileder kan ikke uten videre forvente at studenten utviser den samme påpasselighet i omgang med fortrolig informasjon, som den veileder er forpliktet av. Dersom en student tar opp forhold ved veilederes kollega henvises studenten til instituttleder.

5. Faglig redelighet

Faglig redelighet må etterleves i like høy grad overfor studenten som overfor andre forskerkolleger. Det bør være åpne og klare linjer mellom veileder og studenten når det gjelder veilederens bruk av studentens datamateriale eller forskningsresultater og hvilken henvisningspraksis som gjelder for upubliserte og publiserte avhandlinger.

6. Gaver og honorarer

Veiledning er en del av ansattes arbeidsplikt. I enkelte tilfeller vil andre finansieringskilder være inne i bildet. I slike tilfeller skal det være klare avtaler om honorering av veiledning med den ansattes institutt slik at det ikke kan reises tvil om berettigelse av honorering og/eller upartiskhet. Hvis studenten ønsker å gi uttrykk for vennskapelighet eller takknemlighet for god veiledning med gave(r) til veileder i løpet av veiledningsperioden, bør veileder vurdere om det kan ha uheldige virkninger dersom gaven aksepteres. Ved tvil ta kontakt med nærmeste overordnede.

7. Involvering av tredjepart ved konflikter

Begge parter i et veiledningsforhold bør være innstilt på å gjennomføre samarbeidet tross vansker som måtte oppstå og ta ansvar for at samarbeidet skal fungere. Å kontakte en tredjeperson som kan bistå partene i å rydde opp i eventuelle konflikter og få til en enighet om form og innhold på det videre samarbeidet, kan ha avgjørende effekt. En konfliktmægling kan hindre at veilederforholdet bryter sammen med de eventuelle problematiske følger det kan få. I de tilfellene der slike anstrengelser ikke lykkes eller at partene i utgangspunktet er enige om å bryte veilederforholdet, bør det være udramatiske prosedyrer for skifte av veileder.

8. Informasjon til studenter

Det er i studentens så vel som i veilederforholdets interesse at studenten sikres kjennskap til retningslinjene. Fakultetene må utarbeide en rutine for hvordan retningslinjene skal gjøres kjent for studentene.